

OSNOVNE STUDIJE PRAVNOG FAKULTETA UCG HARTIJE OD VRIJEDNOSTI I BERZANSKO PRAVO

**TEMA :
MJENICA (II DIO)**

Prof. dr Vladimir Savković

RADNJE OBLIKOVANJA (MORFOLOGIJE) MJENICE

IZDAVANJE MJENICE

- Def: Mjениčna radnja kojom izdavalac mjenice (trasant) jednostranom izjavom volje, uz upućivanje naloga trasatu da u vrijeme dospelosti plati remitentu ili licu po njegovoj naredbi označeni mjenični iznos (svotu), samostalno preuzima mjeničnu obavezu.
- **Trasant postoje mjenični dužnik prema svim licima na koja se mjenica prenese.**
- Kod sopstvene mjenice trasant je glavni mjenični dužnik, kod trasirane može imati i status regresenog mjeničnog dužnika. **Kako?**
- Izdavanje mjenice je prva mjenična radnja. **Izuzeci:** *e.g.* Kada banka (trasat) akceptira mjenicu ili treće lice avalira za trasanta i prije izdavanja, tj. prenosa mjenice na remitenta (teorija emisije)

RADNJE OBLIKOVANJA (MORFOLOGIJE) MJENICE

IZDAVANJE MJENICE

- Mjениčna sposobnost:
 1. Pasivna: sposobnost izdavanja mjenice - svako poslovno sposobno lice
 2. Aktivna: status povjerioca u mjenično pravnom odnosu – svako sa pravnom sposobnošću
- Trasant – punomoćnik (u ime i za račun vlastodavca). Vlastodavac je u mjenično-pravnom odnosu, ukoliko se punomoćnik pridržava ovlašćenja. U suprotnom se smatra da je punomoćnik potpisnik mjenice ujedno i izdavalac.
- Trasant – komisionar (u svoje ime i za račun vlastodavca). Komisionar je u mjenično-pravnom odnosu. Komisionar ima samo pravo građansko-pravnog regresa prema nalogodavcu.
- **Pokriće prilikom izdavanja?** Bez značaja za mjenično pravni odnos.

RADNJE OBLIKOVANJA (MORFOLOGIJE) MJENICE

UMNOŽAVANJE MJENICE

- ZNAČAJ: (umnožavanja i kopiranja): 1. povećanje cirkulacione moći; 2. povećanje pravne sigurnosti; 3. Isključenje potrebe za postupkom amortizacije

DUPLIKAT MJENICE

- Svaki imalac mjenice, u svakom momentu, ima pravo da zahtijeva izdavanje (od strane trasanta) umnoženog primjerka (duplikata, triplikata) mjenice. Umnoženi primjerci moraju biti u svemu identični sa originalom (prvim primjerkom). DVA SU IZUZETKA:
 1. Izuzetno, akceptant potpisuje samo jedan primjerak mjenice. **Zašto?**
 2. Takođe, obavezna je klauzula o rednom broju (različit redni broj). **Ako nije unijeta?**
- Depozitar akceptiranog primjerka mjenice, ako nije i titular mjeničnog potraživanja, dužan je predati istu titularu na njegov zahtjev. U suprotnom, titular mjeničnog potraživanja **koji posjeduje umnoženi primjerak** ima pravo na podizanje **perkvizionog protesta** kod suda (radi vršenja regresnih prava).

RADNJE OBLIKOVANJA (MORFOLOGIJE) MJENICE

KOPIRANJE MJENICE

- Kopiju mjenice može napraviti svaki imalac mjenice.
- Kao slika originala mjenice, sadrži naznačenje svih njenih potpisa, **ali ne i originalne potpise!**
- Sadrži oznaku da se radi o prepisu.
- Služi samo za **indosiranje** i **avaliranje** (ne i akceptiranje!).
- U takvim slučajevima, na prepisu mora biti naznačeno gdje dokle se prostire kopija (prepis), a odakle počinje originalni indosament ili aval.
- Na prepisu (kopiji) mora biti naznačeno i ime lica kod kog se nalazi originalna (akceptirana) mjenica.
- Lice kod kog se nalazi izvorna mjenica, ako nije titular mjeničnog prava, dužno je predati istu i imaocu prepisa (i ujedno remitentu), ako to ovaj zahtijeva. U suprotnom, imalac prepisa ima pravo na regres od lica koja su indosirali ili avalirali kopiju (prepis), **ali po podizanju perkvizionog protesta**, kojim pred sudom utvrđuje da mu zahtjev nije ispunjen.

RADNJE OBLIKOVANJA (MORFOLOGIJE) MJENICE

PRENOS MJENICE

CESIJA: Kada? Pravne posljedice? (lični prigovori)

INDOSAMENT: Izjava prenosioca mjenice unijeta na propisano mjesto, kojom ustupa pravo

- Prenosilac – indosant; lice na koje je prenijeto pravo – indosatar. **Ko je faktički 1.indosatar?**
- Upisuje se na: 1. poleđini mjenice ili 2. produžetku (alonž) mjenice. Izuzetno, puni indosament se može upisati i na licu mjenice.
- Indosament mora biti **bezuslovan** (Ipak, punovažan i sa uslovom, ali je **uslov nevažeći!**)
- Indosament je **nedjeljiv**.
- Indosiranje je dozvoljeno poslije dospelosti, sve do podizanja protesta. **Nedatirani indosament?**
- Indosiranje nakon podizanja ili isteka roka za podizanje protesta ima dejstvo **cesije!**
- **Zabrana indosiranja: 1. Trasant (samo cesija); 2. Indosant (oslobađa se obaveze prema licima kojima je prenijeta mjenica indosamentom i pored zabrane)**

RADNJE OBLIKOVANJA (MORFOLOGIJE) MJENICE

PRENOS MJENICE

VRSTE INDOSAMENTA: 1. **Translativni (svojinski)** i 2. **Netranslativni (nesvojinski)**

TRANSLATIVNI INDOSAMENT:

1. Puni indosament „(platite) po naredbi“, čak i bez klauzule, ako se iz ostalih elementa...
2. Blanko indosament (na poleđini ili alonžu) sadrži samo potpis. Indosatar ima više mogućnosti: 1) Dalji prenos tradicijom; 2) Upis imena drugog indosatara; 3) Upis svog imena; 4) Indosiranje nekom trećem licu (3. i 4. - **ulazak u mjeničnopravni odnos**).
3. Povratni indosament – indosiranje na lice koje već ima status mjeničnog dužnika. Četiri opcije - indosiranje: 1) na akceptanta; 2) na trasata; 3) na trasanta; 4) na indosanta ?

NETRANSLATIVNI INDOSAMENT (prenos prava u vezi sa pravom iz mjenice):

1. Punomoćnički („vrijednost za naplatu“) i
2. Založni („vrijednost za zalogu“) – zalaganje prava iz mjenice.

RADNJE GARANCIJE PLAĆANJA MJENICE - AKCEPT -

REDOVNI AKCEPT

- **Def:** Neopoziva izjava trasata kojom prihvata mjenični nalog od trasanta.
- Trasat postoje akceptant i glavni mjenični dužnik, što znači da se čak i trasant može regresirati od njega, ukoliko on isplati mjenicu (načelo supsidijernosti/?).
- Ipak, **u odnosu trasant - akceptant** (za razliku od indosatar - akceptant), **akceptant zadržava pravo na prigovore iz osnovnog pravnog posla.**
- **Akcept je fakultativan sa stanovišta mjeničnopravnog odnosa.** (Građanskopravno?)
- Podnošenje mjenice na akcept zavisi od prezentacione klauzule. **Domicilirana i mjenica koja dospijeva na određeno vrijeme po viđenju se obavezno prezentuju na akcept.** Koja se mjenica ne podnose na akcept (negativna prezentaciona klauzula)?
- **Akcept je bezuslovan** (uslov ga čini akcept ništavim) **i neopoziv** (od predaje prezentantu)

RADNJE GARANCIJE PLAĆANJA MJENICE - AKCEPT -

REDOVNI AKCEPT

- Vrste redovnog akcepta:
 1. „Skriveni akcept“ – akcept dat van mjeničnog pisma nije punovažan, ali ima svojstvo (građanskopravnog) obećanja duga.
 2. Prema formi:
 1. Puni – „prihvatam“ + potpis akceptanta;
 2. Blanko – samo potpis akceptanta.
- Prema sadržini:
 1. Potpuni akcept (glasi na cjelokupni iznos)
 2. **Djelimični** („prihvatam do iznosa“), dozvoljen je (za razliku od djelimičnog indosamenta). **Zašto?**

RADNJE GARANCIJE PLAĆANJA MJENICE - AKCEPT -

AKCEPT INTERVENCIJOM

- Kada trasat odbije akcept, akceptant isplatu ili trasant (kod sopstvene mjenice ili mjenice čija je prezentacija na akcept zabranjena) ne isplati mjenicu, mjenica se nalazi „**u nuždi**“.
- Radi spašavanja poslovnog ugleda ovih lica, može se javiti treće lice – intervenijent i akceptira mjenice ili isplati mjeničnu svota (**mjenična radnja intervencije, odnosno akcepta ili isplate intervencijom**)
- U ulozi intervenijenta – sva lica izvan i u mjenično-pravnom odnosu, **osim glavnog dužnika. ZAŠTO?**
- Intervenije se za bilo kog mjeničnog dužnika protiv kog se može vršiti regres („honorat“) –
- **Forma intervencije:** direktno u mjenično pismo i puna intervencija (klauzula o intervenciji, potpis i naznačenje honorata)

RADNJE GARANCIJE PLAĆANJA MJENICE - AKCEPT -

VRSTE INTERVENCIJE

- S obzirom na osnov:
 1. Pozivna intervencija – kada je unaprijed označen „adresat u nuždi“. **Ne može se odbiti, ali ni označeno lice nije u obavezi da interveniše (mjenično-pravno gledano).**
 - 1) **Kada pozivnog intervenijenta odredi trasant, u slučaju akcepta intervencijom, nema regresnog zahtjeva prema regresnim dužnicima (usljed trasatovog neakceptiranja) do dospjeća.**
 - 2) **Kada pozivnog intervenijenta odredi trasant, u slučaju da intervenijent isplati mjenicu, ostaje samo njegovo pravo na regres prema trasantu.**
 2. Spontana intervencija - bez prethodno deziniranog intervenijenta. **Akcept se može odbiti! Zašto?**

RADNJE GARANCIJE PLAĆANJA MJENICE - AKCEPT -

VRSTE INTERVENCIJE

- S obzirom na razlog:
 1. Intervencija zbog neakceptiranja
 - Vršiti se kad god je prije dospelosti mjenice njen imalac ovlašćen na vršenje regresa po mjenici u slučaju neakceptiranja.
 - Intervenijent postaje akceptant i tako i odgovara za obaveze honorata
 2. Intervencija zbog neisplate
 - Isplata se nudi najkasnije sutradan po proteku posljednjeg dana dopuštenog za podizanje protesta zbog neisplate.
 - **Ako imalac mjenice odbije isplatu intervencijom gubi pravo regresa prema mjeničnim dužnicima koje bi isplata oslobodila obaveze (e.g. honorat ili njegovi prethodnici po mjenici)**

RADNJE GARANCIJE PLAĆANJA MJENICE

- AVAL -

- **POJAM:** Mjenična izjava određenog lica (avaliste), sa svojeručnim potpisom, kojom garantuje da će određeni mjenični dužnik (honorat) ispuniti svoju obavezu.
- **PRIRODA:**
 - Aval je sporedna mjenična radnja koja se daje **samo za isplatu, ne i za akcpet.**
 - Razlika između mjenično-pravnog jemstva (avala) i građansko-pravnog jemstva. **Samostalnost obaveze avaliste** koje proističe iz načela samostalnosti mjenične obaveze i mjenično pravnih odnosa.
- Avalista ne može biti (samo) ono lice koje je prema honoratu već mjenični dužnik iz istog mjenično-pravnog odnosa.
- Forma avala, oznaka („kao aval“, „kao garant“), uz potpis na licu ili alonžu mjenice.
- ~~**Skriveni aval** (mjenica za obezbjeđenje kredita): trasirana mjenica po sopstvenoj naredbi. Korisnik kredita je akceptant, a „skriveni avalista“ (prvi žirant) je trasant i remitent, koji je indosira na drugog žiranta, koji mjenicu prenosi blanko indosamentom na banku.~~

RADNJE GARANCIJE PLAĆANJA MJENICE - AVAL -

- ODGOVORNOST AVALISTE: Solidarno; Samostalno; Neposredno.
- Izuzeci:
 1. Samostalnost: **Obaveza avaliste će ipak biti ništava, ukoliko je obaveza honorata ništava iz razloga formalnog nedostatka** (e.g. izostanak svojerucnog potpisa u mjenici). Odatle je pozicija avaliste povoljnija od pozicije indosanta koji je u svemu u neposrednom odnosu sa mjeničnim povjeriocem. Zato se i koristi skriveni aval (gdje je avalista formalno indosant)
 2. Neposrednost: **Avalista ima pravo da prema mjeničnom povjeriocu istakne sve prigovore koje bi imao prema i honoratu**. Dakle, i one lične prirode.
- PRAVA AVALISTE:
 - Isplatom mjenične svote avaliste stiče regresna prava prema honoratu, kao i prema svim njegovim prethodnicima po mjenici.